

IV. A KUTATÁS MÓDSZEREI

A helyi cigány kisebbségi önkormányzatok működését 2001 végétől kezdődően vizsgáljuk az MTA Kisebbségkutató Intézetében. A kutatás két részletben zajlott le. 2001 őszén és 2002 tavaszán harminc Szabolcs-Szatmár-Bereg, Borsod-Abaúj-Zemplén, Heves megyei települést, illetve fővárosi kerületet választottunk ki. Az adatfelvételt ebben a szakaszban a Miskolci Egyetem szociológia szakos hallgatóinak bevonásával végeztük el.⁵⁸ A kutatás során az alábbi módszereket alkalmaztuk:

- Kérdőíves adatokat vettünk fel a mintába került településeken a helyi cigány kisebbségi önkormányzat vezetőjével.
- Kérdőíves adatokat vettünk fel a település polgármesterével vagy jegyzőjével.
- Települési Adatlap néven megfigyelési jegyzőkönyvet készített minden terepmunkás a kutatás körülményeiről, az általa tapasztaltokról.
- Mélyinterjú készítettünk a cigány kisebbségi önkormányzat vezetőivel.
- Mélyinterjú készítettünk a település polgármesterével vagy jegyzőjével.
- Statisztikai adatokat gyűjtöttünk az adott településekre és megyékre vonatkozólag.
- Minden terepmunkás esettanulmányt készített az általa meglátogatott településről, felhasználva minden rendelkezésére álló adatot és egyéni benyomásait.

2003 nyarán–őszén (a választások után, a megalakult új kisebbségi önkormányzatokkal) újabb adatfelvételre került sor. Ekkor professzionális kérdezőbiztosokat vettünk igénybe a személyes adatfelvételhez. Ennek során kiválasztottunk az ország összes megyéjéből 100 települést. A második forduló során a következő módszereket használtuk:

- Kérdőíves adatokat vettünk fel a mintába került 100 településen a helyi cigány kisebbségi önkormányzat vezetőjével.
- Kérdőíves adatokat vettünk fel a 100 település polgármesterével vagy jegyzőjével.
- Statisztikai adatokat gyűjtöttünk az adott településekre és megyékre vonatkozóan.

⁵⁸ A kutatás résztvevői: Bezzeg Éva, Bíró Natália, Boros Zsolt, Horváth Kata, Juhász Éva, Kalászi Beáta, Kállai Gabriella, Károlyi Julianna, Kriston Szabina, Nagy Brigitta, Simon Dávid, Svéda Katalin, Thomázy Gabriella, Vidra Zsuzsanna, Vízkeleti Viola.

Fontosnak tartjuk hangsúlyozni, hogy elsődlegesnek tekintettük a személyes adatfelvételt, illetve az interjúk készítését, mivel az eddig zajló kutatások önkitöltős kérdőíveket használtak, ami behatárolta a kérdőív lehetséges hosszúságát; a mostani kutatás során, reményeink szerint, több és mélyebb elemzések-re alkalmasabb adatot kaptunk.

A MINTAVÉTEL MÓDSZERE

Mindkét ciklusban azonos volt a módszertan a minta elkészítése során. Így a mintavételhez a következő adatbázisokat használtuk:

- 1990-es népszámlálás adatai (KSH);
- 2001-es népszámlálás adatai (KSH);
- 1992-es Kertesi–Kézdi-féle becslés;
- 1994/95-ben, 1998-ban és 2002-ben megválasztott CKÖ-k adatai a BM Választási Hivatalának nyilvántartásából;
- 2003-as KSH községsoros adatok és kisebbségi önkormányzatok adatbázisa.

A MINTAVÉTEL LÉPÉSEI

1. Az adott megye településeit két részre válogattuk szét, és azokat tartottuk meg, amelyekben már az előző ciklusban vagy ciklusokban is létezett cigány kisebbségi önkormányzat, mivel az összehasonlítás és a tendenciák feltérképezésénél ezekre voltunk kíváncsiak.
2. A megmaradt településekből három csoportot képeztünk a lakosság száma és KSH besorolás (településtípus) alapján:
 - A) városok és a megyeszékhely,
 - B) községek 1000 fő fölötti lakossággal,
 - C) községek 1000 fő alatti lakossággal,
3. Ezután, figyelembe véve a települések megyén belüli elhelyezkedését és a legnagyobb mértékű cigány arányokat, a csoportokból véletlenszerűen kiválasztottunk:
 - A) két várost és a megyeszékhelyt,
 - B) négy 1000 fő fölötti lakosságú községet,
 - C) három 1000 fő alatti lakosságú kisközséget.

Ezek alapján összesen 130 településen készült adatfelvétel, 30 település esetében a kisebbségi önkormányzatok második ciklusának a végén, 100 település esetében pedig a kisebbségi önkormányzatok harmadik ciklusának elején. Tudatosan törekedtünk arra, hogy olyan települések kerüljenek a mintába, amelyek esetében már volt kisebbségi önkormányzat a megelőző ciklusban, ciklusokban is. Mindezek alapján, ha reprezentativitásról kívánunk beszélni, akkor az kutatásunkban kizárólag már az első ciklus óta létező cigány kisebbségi önkormányzatokra vonatkozhat.

Az elemzés során – az eltérő ciklus miatt – gyakran külön hivatkozunk az „első körre”, ami a harminc településről származó adatokat jelenti, valamint a „második körre”, amikor 100 településről van szó. Mint látható, mélyebb adatfelvétel a 30 településen történt, itt készültek interjúk, illetve a szubjektív benyomásokat rögzítő adatlapok és esettanulmányok is. Így, ha idézetet, egyéni benyomást használunk, ezek a kutatás első szakaszából származnak – ezt nem jelöljük minden esetben –, de meggyőződésünk szerint ezek átlagosan jellemezhetik a további 100 település viszonyait is, az egyéni eltérések figyelmen kívül hagyásával.

Meg kell említenünk továbbá, hogy elemzésünk elkészítésénél, az egyik területi csoportosításnál, a régiók meghatározásánál Kemény István csoportosítását használtuk, amely figyelembe veszi az ország egész területén szétszóródva élő cigány népesség eloszlását is.⁵⁹

Mindezek után csak remélni tudjuk, hogy a megszerzett adatok és a belőlük levont következtetések közelítenek az „átlagos” valósághoz.

⁵⁹ *Észak* (Borsod-Abaúj-Zemplén, Heves és Nógrád megye); *Kelet* (Szabolcs-Szatmár-Bereg, Hajdú-Bihar és Békés megye); *Alföld* (Csongrád, Bács-Kiskun és Jász-Nagykun-Szolnok megye); *Budapesti iparvidék* (Budapest, Pest, Fejér és Komárom megye); *Dél-Dunántúl* (Baranya, Somogy, Tolna, Veszprém és Zala megye); *Nyugat* (Vas és Sopron megye).